

Voorbereid naar de onderhandelingstafel

2 maart 2026

BrabantMakers Sessie

Vorbereid naar de onderhandelingstafel

Job van Meijeren en Jochem Hoogenboom

“

*Wie heeft er zelf weleens aan de
onderhandelingstafel gezeten?*

”

- De bestuurlijke koers voor de komende jaren wordt bepaald.
Hierbij kunnen flinke koerswijzigingen worden afgesproken.
- De ‘bemensing’ van het nieuwe college heeft plaats.
Deeltijdpolitici kunnen opeens voltijds bestuurder worden.

Het gaat daarmee in de formatie om de verdeling van de macht.

**De formatie
is een
belangrijk
moment in
de lokale
democratie.**

**De formatie
gaat niet
vanzelf.**

**De politiek
moet het
primaat
waarmaken.**

- Het primaat in het formatieproces ligt bij de politiek.
- Meestal hebben niet alle deelnemers kennis van het formatieproces. Dat geeft een wat ongelijk speelveld.
- Veel wordt gedaan op basis van ervaring van ‘de vorige keer’.
- De ervaring neemt af door versplintering, grotere verschillen in de uitslag en snellere doorstroom.

Formaties duren langer.

Als er teleurstellingen ontstaan dan draag je die meestal langere tijd mee.

Ze hebben gevolgen voor de politieke verhoudingen.

Het formatieproces

De **formatie** draait altijd om twee zaken:

1. Het opstellen van het **bestuursprogramma**.
2. Het voordragen en benoemen van wethouders, de **collegevorming**.

Er is nergens opgeschreven hoe dit moet – behalve: *‘dat de burgemeester wordt geïnformeerd over de uitkomsten van collegeonderhandelingen en zijn opvattingen over het collegeprogramma kenbaar mag maken’*.

Formeren in de lokale democratie

Doelen formatie: Nieuw college vormen Een bestuursprogramma opstellen

Op raadsniveau (*lijsttrekkers, griffier, burgemeester*)

- Het is bekend op welk moment het formatieproces formeel gaat starten.
- Het kennisniveau van de deelnemers is op orde voor een gelijk speelveld.
- Er zijn algemene uitgangspunten besproken voor het formatieproces.
- Er zijn ambtelijk voorbereidingen gestart om (indien gewenst) de formatie te ondersteunen.

Op fractieniveau (*lijsttrekkers, kandidaten*)

- Het is duidelijk wie er gaan onderhandelen.
- Het is duidelijk welk mandaat zij hebben en wat de inzet is voor de onderhandelingen.
- Er zijn afspraken gemaakt over de kandidaat-wethouder(s) of de procedure.

Een goede voorbereiding

Verkiezingstijd!

Alles wat je zegt kan tegen je gebruikt worden.

Voer campagne op de inhoud. Investeer in de relaties.

Respecteer de kiezer!

verkiezingen

'26

▲ Jaap van der Does (Lijst van der Does), Hendrie van Assem (Inwonersbelangen) en Malik Arbaj (Woerden & Democratie). © Rianne den Balvert

Haat en nijd! Waarom in Woerden één lokale partij niet haalbaar is: 'Ben er helemaal klaar mee'

De meerwaarde van het duidingsgesprek / -debat

- Het helpt om onderscheid aan te brengen tussen campagne en formatie.
- Het maakt de start van de formatie transparant.
- Het legt de verantwoordelijkheid voor het proces (mede) bij de raad en niet alleen bij de grootste partij.

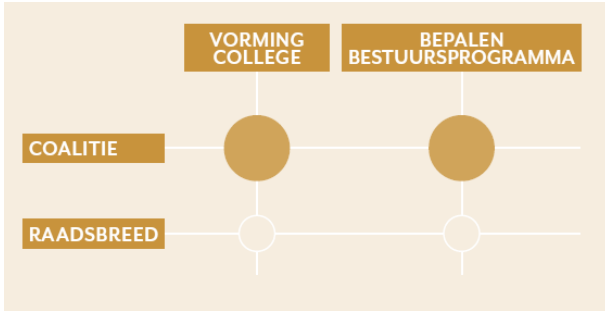
Jouw inzet

- Interpreteer de verkiezingsuitslag in jouw voordeel.
- Draag bij aan een heldere opdracht voor de verkenningsfase.
- Maak het type akkoord onderdeel van het gesprek.

De start van het formatieproces

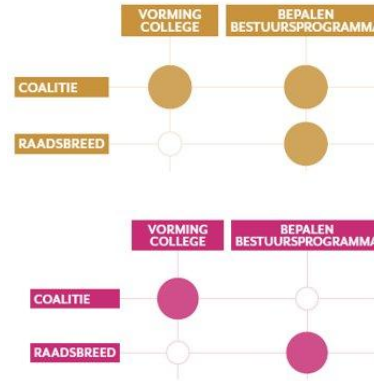
Typen akkoorden en colleges

Traditioneel

Geeft sterk richting. Organiseert eenvoudig het vertrouwen. Is bekend.

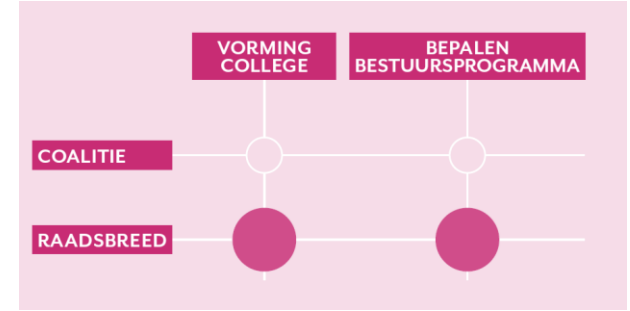
Kan verhoudingen verscherpen.
Beperkt deel van de raad op invloed.

Hybride

Kan tegenstelling tussen oppositie en coalitie verzachten. Geeft duidelijkheid over bemensing.

Kan onduidelijk zijn in de uitvoering en daarmee tot teleurstelling leiden.

Raadsbreed

Geeft ruimte voor positieve politiek. Brengt de raad als collectief sterker aan zet.

Vergt meer van de deelnemers in totstandkoming en onderhoud. Zonder breed commitment kansloos.

Een goede verkenner

Is zelf bescheiden, onafhankelijk, analytisch en heeft een goede politieke antenne en empathisch vermogen.

- Geeft inzicht;
- Geeft richting;
- Creëert begrip.

Jouw inzet

- Denk de verschillende scenario's uit.
- Bedenk wat belangrijk is van jezelf en anderen op:
  - Thema's: wat wil en kun je bereiken?
  - Partijen: wat zijn je voorkeuren en blokkades?
  - Bemensing: met wie is er vertrouwen en met wie niet?

De verkenning

Van verkenning naar formatie

Over het advies

- Een advies moet onderbouwen en toelichten welke keuzes gemaakt worden en waarom.
- Het advies is bij voorkeur eenduidig en geeft richting aan het vervolgproces.
- Borg vooraf dat het advies kan rekenen op steun.

Naar de formatie

Dit is het moment om te bepalen hoe het formatieproces eruit ziet.

Een formatie-agenda

- Hoe de formatietafel eruit ziet en wie deelnemen;
- Wanneer welke thema's worden besproken;
- De ondersteuning en informatie die van de ambtelijke organisatie mag worden verwacht;
- De betrokkenheid van andere partijen;
- De betrokkenheid vanuit de samenleving.

Aandachtspunten

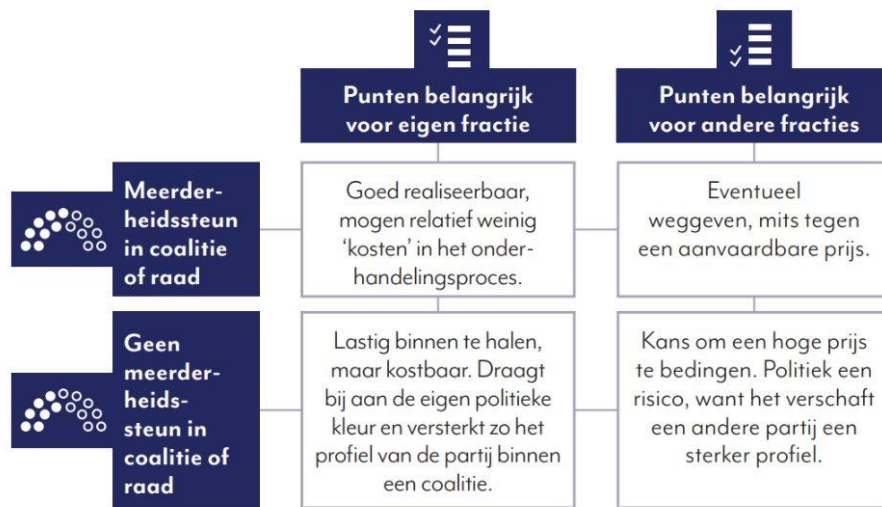
- Het gaat om het organiseren van vertrouwen;
- De verdeling van portefeuilles en het bespreken van kandidaat-wethouders;
- De houdbaarheid van het akkoord en de werkwijze gedurende de bestuursperiode.

De formatie

Jouw inzet en strategie aan de formatie- tafel

Prioriteit	Thema	Ondergrens	Beoogd resultaat
1.			
2.			
3.			

*Ken de vijand en ken uzelf, en
u kunt 100 slagen vechten
zonder nederlaag.*

Sun Tzu

